MARTINI BECANI

Theologi Moguntini.

AD

FRIDERICVM BALDVINVM

Theologum VVittenbergenſem.

De

Communione ſub vtraq; ſpecie.

EPISTOLA.

MOGVNTIAE,

Typis IOANNIS ALBINI.

ANNO M. DC. X.

MARTINVS BECANVS.

FRIDERICO BALDVINO.

S. D.

PRouocas me ad ſcribendum Balduine: vel, vt planius dicam, ad litigandum Ægrè adducor, vt faciam. Et duplex mihi cauſa. Vna, quod aliis ſcriptionibus ſim occupatiſſimus. Altera, quod Caluiniſtas hactenus, non Lutheranos, ex quorum numero tu es, hoſtes mihi & aduerſarios delegerim. Sed, quia ſponte me laceſſis, quid faciam? En ſiſto me, & ad pugnam capeſſendam præſto ſum. Et ne longè abeamus; hoc agitur inter nos, an communio ſub vtraq; ſpecie ſit in præcepto diuino, nec ne? Ego in mea Diſputatione, quam pridem de hoc argumento ſcripſi, contendo non eſſe. Tu in tuis Notis, quas in eandem Diſputationem meditatus es, contrarium aſſeris.

Vter rectius, in controuerſiam nunc venit. De Iudice, qui litem hanc dirimat, non facile inter nos conueniet. Tu enim, ſat ſcio, non alium, niſi teipſum, vel certè ſacram Scripturam tuo ſenſu intellectam, admiſſurus es. Igitur arbitros deſignemus, neceſſe eſt. Nec abnuo, quin omnes, quotquot lecturi ſunt, ex arbitrio ſententiam dicant.

II. Longiori præfatione opus non eſt. Ad rem venio. Negaui communionem ſub vtraq; ſpecie, diuino præcepto, omnibus neceſſariam eſſe. Et confirmaui hoc ordine ac methodo. 1. aliud eſt inſtitutio diuina; aliud præceptum diuinum. 2. Chriſtus inſtituit communionem ſub vtraq; ſpecie; non tamen præcepit omnibus vſum vtriuſque ſpeciei. 3. Imo vſum vnius ſpeciei, tum verbo, tum facto, ipſe comprobauit. Verbo quidem, Ioan. 6. Facto autem, in Emaus. 4. Quod etiam fecerunt Apoſtoli, vt ex actibus illorum perſpicuum eſt. 5. Et poſt Apoſtolos, primitiua Eccleſia, tam orientalis, quam occidentalis. 6. Et rectè ab iis factum. Nam ſub vna ſpecie non minus continetur totus Chriſtus, quàm ſub vtraq; 7. Nec minor fructus

fructus percipitur ex vnâ, quam ex vtraq;, cæteris paribus. 8. Et aliunde poſſunt eſſe legitimæ cauſæ, cur potius ſub vna, quàm ſub vtraq; communicent Laici. Propter quas etiam ſtatutum eſt ab Eccleſia, vt ſub vna deinceps communicarent. 9. Nec aduerſarii quicquam obiiciunt, quod dilui commodè non poſſit. Hæc ego.

III. Quid tu verò, Balduine? Primùm ais, omnia argumenta, quæ à me allata ſunt, pridem ſolidiſſimè refutata eſſe à Ioanne Huſſo. Deinde, tuam etiam refutationem attexis. Cuius hæc ferè capita ſeu fundamenta ſunt. 1. contendis, omnem inſtitutionem diuinam continere præceptum. 2. ac proinde, ſicut Chriſtus inſtituit communionem ſub vtraq; ſpecie, ita etiam præcepiſſe. 3. Negas Chriſtum in Emaus vnam ſpeciem ſuo facto comprobaſſe. 4. Negas Apoſtolos id feciſſe. 5. Et, ſi Eccleſia primitiua id feciſſet, ais te non ſequi Eccleſiam, ſed Chriſtum. 6. Addis, totum Chriſtum contineri quidem ſub vna ſpecie perſonaliter, non tamen ſacramentaliter. 7. Et maiorem fructum percipi ex vtraq; ſpecie, quàm ex vna. 8. Nec aliunde eſſe cauſas, cur ſub vna potius,

quam ſub vtraq́; communicãdum ſit. 9. Et hoc efficaciter probari ex illis verbis, *Hoc facite, Comedite, Bibite.* Hæc ferè, quæ directè ad rem pertinent.

4. Addis multa alia, ex quibus ea, quæ ſequuntur. 1. Chriſtum ſecundum humanitatem eſſe vbique. 2. Chriſti benedictionem non ſemper fuiſſe efficacem. 3. Paulum Apoſtolum in tertio cælo audiuiſſe verba inſtitutionis Euchariſtiæ. 4. antiquos Patres, & nominatim Cyprianum, non agnouiſſe mutationem ſubſtantię panis, quam vocamus Tanſubſtantiationem. 5. Euchariſtiam non eſſe Sacramentum extra vſum. 6. Miniſtros non debere ſumere Euchariſtiam, ſed tantum aliis porrigere, ſicut Chriſtus fecit. 7. falſum eſſe, quod Chriſtus porrexerit Euchariſtiam poſt lotionem pedum. 8. hoc ſacramento, non modo animam, ſed & corpus refici. 9. Abſtemios poſſe quidem communicare ſub vna ſpecie; ſuadendum tamen iis eſſe, vt integrè abſtineant.

5. Omitto conuitia, quæ paſſim inſpergis; quanquam in hoc genere modeſtior es, quàm pleriq́; alii Lutherani in Saxonia. Omitto inepta & frigida argumenta, quæ

tibi

tibi familiaria ſunt. Et cùm illa deſunt, nuda verborum aſſertione, mea refellis, tua aſtruis. Deniq; non rarò, cùm aliud non occurrit, ad conſcientias tenerorum, quas tranquillare videri vis, importunè prouocas: præſertim, quando firmioribus argumentis vrgeri te ſentis. Tunc enim, reſponſionis loco, identidem inculcas illud; *Non ſatisfit conſcientiis tenerorum. Ad conſcientias tenerorum appello.* Cum tamen neſciam, quos intelligas nomine tenerorum, qui tam delicatas habent conſcientias. Catholicos certè non intelligis. Nam illorum conſcientiis abundè fit ſatis per vnius ſpeciei ſumptionem, vt experientia teſtis eſt. Nec Caluiniſtas, opinor. Hi enim, non delicati ac teneri, ſed ſacrilegi vobis in hoc ſacramento ſunt. An ergo Lutheranos? At illorum conſcientiæ tranquillantur ex illo Lutheri Euangelio; *Sola fides iuſtificat.* Et, *nullo opere, nulla lege, Chriſtiano homini opus eſt, cum per fidem liber ſit ab omni lege.* Quid ergo Lutherani curent legem de vtraque ſpecie?

6. Hæc obiter, Balduine, ex tuis Notis. Vt ſingula & omnia refellantur, nihil

neceſſe eſt. Nam pleraq́;, aut nullius, aut parui admodum momenti ſunt. Et legiſſe, pene refutaſſe eſt. Accedit anguſtia temporis, qua premor. Vix pauci dies ſuperſunt ad Nundinas; & iam primùm à fideli amico libellum tuum nactus ſum. Vellem autem, vt iiſdem Nundinis, quibus lucem aſpecturus eſt, mea quoq́; refutatione inclareſcat. Ergo, omiſſis aliis, hæc pauca capita excutienda ſunt.

1. *De Ioanne Huſſo.*
2. *De Vbiquitate Chriſti.*
3. *An omnis inſtitutio diuina contineat præceptum?*
4. *An debeamus Chriſtum ſequi, non Eccleſiam?*
5. *An Chriſti benedictio ſemper fuerit efficax?*
6. *An Paulus Apoſtolus in tertio cælo audiuerit verba inſtitutionis?*
7. *An Patres agnouerint Tranſubſtantiationem?*
8. *An Miniſtri debeant tantum porrigere, non autem ſumere Euchariſtiam?*
9. *An Chriſtus porrexerit Euchariſtiam ante, vel poſt lotionem pedum?*

10. *An hoc Sacramento, non tantum anima, ſed & corpus reficiatur?*

11. *An abſtemij ſub vna ſpecie poſſint communicare?*

Hæc pauca, inquam, hoc tempore. Si alias oportunum erit, fuſius tecum agere paratus ſum. Quanquam, quid dico, fuſius? Nihil opus, niſi alia, quæ maioris ponderis ſint, à te adferantur. Nunc ergo ad rem.

CAPVT I.

De Ioanne Huſſo.

1. IN Prefatione ad Lectorem, ais, omnia mea argumenta, antè duo ferè ſæcula, ſolidiſſimè refutata eſſe à Ioanne Huſſo. Verba tua ſunt hæc; *Ioannis Huſſi Conſtantiſſimi Martyris confeſſionem in hoc frontiſpicio annotare placet, ex qua liquido conſtabit, Becanum ea ferè omnia in hac ſua Diſputatione, quaſi data opera, corrariſſe, quæ iam ante duo fermè ſæcula ſolidiſſimè fuere refutata.*

2. Sed duo hic occurrunt, quæ velim mihi explices. Vnum eſt, ſi Ioannes Huſſus ante duo ſæcula *ſolidiſſimè* refutaui

mea argumenta, vt tu aſſeris; quid neceſſe erat, te ijſdem refutandis operam perdere? Vel tu melius id præſtas, quam ille, vel deterius. Si tu melius, quomodo ille *ſolidiſſimè?* Si deterius, in quem finem? an vt deſpici & rideri poſſis? Hoc alia via poteras aſſequi. Addo refutationem Huſſi, vt à te quidem tranſcripta eſt, breuiſſimam eſſe: tuam multo verboſiorem. Quid ergo Lectori moleſtus es, obtrudendo verboſam & inanem, qui breuiſſima & ſolidiſſima contentiſſimus eſſe poteſt?

3. Alterum eſt, ſi Huſſus, quem Germaniæ Cyprianum vocas, ſolidiſſimè omnia ſcripſit de Communione ſub vtraq; ſpecie: cur poſtea in progreſſu ais, erraſſe illum, quod caput 6. Ioannis, de ſacramentali manducatione interpretatus ſit? Certè, ſi ibi errauit, vbi poſuit fundamentum Communionis ſub vtraq; ſpecie: non potuit ex illo fundamento *ſolidiſſimè* omnia refutare. Niſi apud vos Lutheranos, etiam ex falſis principiis, ſolidiſſima veritatis aſſertio procudi poſſit: quod tibi æſtimandum relinquo.

CAP.

Capvt II.

De Vbiquitate Chriſti.

1. Dixeram in mea Diſputatione, vos Lutheranos (cùm obiicitis nobis, quod Laicos fraudemus dimidia parte Chriſti, exhibendo illis carnem ſine ſanguine) neceſſario ſupponere, Chriſtum mortuum eſſe in ſacramẽto: quod ſic probaui. Illi cenſent Chriſtum eſſe mortuum, qui putant ſub ſpecie panis dimidiũ Chriſtum, & ſub ſpecie vini reliquam eius partem contineri: atqui Lutherani hoc putant, quando obiicunt Catholicis, quod ſolam carnem Chriſti exhibeant laicis ſub ſpecie panis: Ergo Lutherani cenſent Chriſtum eſſe mortuum in Sacramento: quod eſt abſurdum.

2. Vt elueres hanc maculam, Balduine, nouis laqueis te implicuiſti. Nam pag. 12. ſic reſpondes: *Diſtingue inter naturalem corporis Chriſti exiſtentiam, & ſacramentalem. Secundum illam ſanè, vbi eſt Chriſtus, ibi totus eſt: ſecundum hanc autem manifeſta eſt inſtitutio Chriſti, quæ cum ſymbolo panis, corpus: cum ſymbolo vini, ſanguinem vnitum eſſe, ac diſtribui*

diſtribui docet. Qua de re plura ſuo loco. Hoc dicis, opinor, Chriſtum totum eſſe ſub vna ſpecie per exiſtentiam naturalem; non tamen totum per exiſtentiam ſacramentalem. Et remittis nos ad alium locum, vbi plura te dicturum de hac re polliceris. Id præſtas pag. 27. his verbis; *Libenter concedimus, Chriſtum non minus ſub vno ſymbolo, quam ſub duobus præſentem eſſe in ſacramento; ſed non ſacramentali præſentia adeſt, verùm perſonali, ſecundum quam, vt Deus & homo nullibi incluſus, nullibi excluſus eſt.* Hic igitur diſtinguis duplicem præſentiam: vnam perſonalem, qua Chriſtus vbiq; eſt; alteram ſacramentalem, qua in ſolo ſacramento eſt, non tamen totus ſub vna ſpecie.

3. Nunc quæro, an vtroq; loco idem dicas, an diuerſum? In priori diſtinguis inter exiſtentiam naturalem & ſacramentalem: In poſteriori, inter perſonalem & ſacramentalem. De ſacramentali, quæ vtroq; loco ponitur, non laboro. An naturalis & perſonalis, idem tibi ſint, an diuerſum, hoc quæro. Si diuerſum; non cohæret doctrina tua. Nec rectè ex vno loco ad alterum nos remittis. Si idem; cur poſtea diſtinguis

inter

inter perſonalem & naturalem? Sic enim habes pag. 148. *Diſtinguendum eſt inter iſta tria; inter præſentiam Chriſti perſonalem, naturalem & ſacramentalem. Illâ nuſpiam eſt excluſus: iſtâ, corpus & anima in Chriſto ſemper ſunt coniuncta, extra mortem: hac, in ſacramento tantùm coniuncta ſunt.*

4. Hic primùm miror tuam inconſtantiam. Tribus locis, ter mutaſti. Primo loco agnoſcis naturalem & ſacramentalem præſentiam: Secundo, perſonalem & ſacramentalem: Tertio, perſonalem, naturalem & ſacramentalẽ. Sed ſine dubio, poſteriores cogitationes ſunt meliores prioribus. Accipiamus ergo, quod vltimo loco dixiſti, tres eſſe præſentias Chriſti, perſonalem, naturalem, & ſacramentalem. Quã verò vocas perſonalem? Eam, inquis, qua Chriſtus, etiam ſecundum humanitatem, vbiq; eſt, & nullibi excluſus. Valdé dubito, an ſatis ipſe intelligas, quid velis. Nam hoc monſtrum Vbiquitatis ita varium ac impenetrabile eſt, vt non ſolum omnes Catholici & Caluiniſtæ, ſed pleriq; etiam Lutherani fateantur ſe aſſequi non poſſe. Tu tamen, quia aliter à morte Chriſtum vindicare non potes, ad hoc aſylum ex deſpe-

ratione

ratione, confugiſti. Sed dic ſodes, quomodo intelligis hanc propoſitionem: *Chriſtus per præſentiam perſonalem eſt vbiq;?* Vis hoc ſolum dicere, perſonam Chriſti vbique eſſe? Rectè quidem: ſed nihil ad rem. An hoc etiam, humanitatem Chriſti eſſe vbique? Niſi hoc dicas, nihil dicis. Et tamen, ſi hoc dicis, planè non intelligis, quid dicas. Nam ſi humanitas Chriſti, vbique eſt: per quid quæſo, vbique eſt? per præſentiam, inquis, perſonalem. Sed perſona Chriſti, ſeu verbi, per quid vbiq; eſt? Sine dubio, per immenſitatem. At Immenſitas eſt attributum eſſentiale, & commune toti Trinitati. Sicut enim Æternitas, & Omnipotentia: ſic etiam Immenſitas tribus perſonis communis eſt. Hoc patet ex Symbolo Athanaſij, quod ſic habet: *Immenſus Pater, immenſus Filius, immenſus Spiritus ſanctus. Æternus Pater, æternus Filius, æternus Spiritus ſanctus. Et tamen non tres æterni, ſed vnus æternus: ſicut non tres immenſi, ſed vnus immenſus. Similiter, omnipotens Pater, omnipotens Filius, omnipotens Spiritus ſanctus. Et tamen non tres omnipotentes, ſed vnus omnipotens.* Hic vides, Balduine, Immenſitatem, qua Deus vbiq; eſt: Æternitatem,

tatem, qua ſemper eſt: & omnipotentiam, qua omnia operatur: eſſe tria attributa, quæ toti Trinitati communia ſunt. Sicut ergo Pater, Filius, & Spiritus ſanctus, ſunt æterni & omnipotentes per vnam numero æternitatem & omnipotentiam: ſic etiam ſunt vbiq; per vnam numero immenſitatem. Si ergo humanitas Chriſti per eandem Immenſitatem vbiq; eſt, neceſſario ſequitur, per eandem quoq; æternitatem, æternam eſſe: & per eandem omnipotentiam, omnipotentem: & ſic de aliis attributis eſſentialibus. Omnia enim ſunt vna & indiuiſibilis entitas, in qua nulla multitudo, nulla diſtinctio, (exceptis relationib.) locum habet. Hic vide, quid reſpondeas.

5. Quod addis de præſentia naturali & ſacramentali, non ſatis intelligo. Vel idem dicis, quod nos, vel diuerſum. Si idem, quid litigas? Si diuerſum, explica te. Nos dicimus, vi ſacramenti, ſeu vi iſtorum verborum, *Hoc eſt corpus meum*, ſolum corpus Chriſti præſens eſſe ſub ſpecie panis: ſanguinem verò, & animam rationalem, per naturalem concomitantiam. Cùm enim corpus illud viuum ſit, naturaliter debet eſſe coniunctum cum ſangui-

ſanguine & anima rationali. Tu dicis, per exiſtentiam *ſacramentalem*, ſolum corpus Chriſti præſens eſſe ſub ſpecie panis; & reliqua, per *naturalem*. Quid hic differs à nobis, niſi forte verbis? Nam, quod nos dicimus, *vi ſacramenti*, adeſſe; hoc tu dicis, per *ſacramentalem exiſtentiam*, adeſſe. Et rurſum, quod nos dicimus, per *naturalem concomitantiam*, hoc tu vocas *naturalem exiſtentiam*. Si ita eſt, quid verbo negas, quod reipſa admittis? Sin ſecus, cur non diſertè te explicas?

CAPVT III.

An omnis inſtitutio diuina contineat præceptum?

1. TV affirmas, pag. 19. his verbis; *Dicò omnem inſtitutionem DEI includere præceptum, quo obligantur ij, in quorum gratiam aliquid inſtituitur*. Hic quæro, in quorum gratiam inſtitutum ſit matrimonium? An tantum in eorum, qui reuera matrimonium ineunt? Hoc non dixeris. Alioqui, qui cœlibatum ſeruant, ex diuina inſtitutione excluſi eſſent à matrimonio: & conſe-

conſequenter, ſi omnis inſtitutio includeret præceptum, vt tu vis, etiam diuino pręcepto à nuptijs arcerentur; quod ſanè falſum eſt. Si ergo in gratiam omnium hominum, cum adoleuerint, inſtitutum à Deo matrimonium eſt (nemo enim vi inſtitutionis excluditur) neceſſe erit ex tuà doctrina; omnes homines diuino præcepto obligari ad matrimonium. At hoc eſt contra Apoſtolum; 1. Corinth. 7.8. *Dico autem non nuptis & viduis, bonum eſt illis, ſi ſic permaneant.* q. d. bonum eſt; vt non nuptæ, permaneant non nuptæ; & vt viduæ, permaneant viduæ. Non ergo præceptum diuinum eſt, vt non nuptæ, matrimonium ineant.

2. Addis pag. 18. hunc ſyllogiſmum; *Pro quibus totum ſacramentum Cœnæ fuit inſtitutum, ijs etiam præcepta eſt totius ſacramenti vſurpatio. Pro omnibus Eccleſiæ ciuibus ſacramentum totum fuit inſtitutum: Ergo eius vſurpatio omnibus Eccleſiæ ciuibus præcepta fuit.* Ego in ſimili forma, hunc tibi regero; Pro quibus matrimonium fuit inſtitutum, iis etiam præcepta eſt matrimonij vſurpatio. Pro omnibus Eccleſiæ ciuibus matrimonium fuit inſtitutum: Ergo

eius vſurpatio omnibus Eccleſiæ ciuibus præcepta fuit. Admittis hoc Balduine? Vide, quid dicas. Alioqui fatendum tibi erit, eos non fuiſſe Eccleſiæ ciues, qui matrimonium non vſurparunt; inter quos fuit Apoſtolus Paulus, qui de ſeipſo dixit, 1. Corinthior. 7. verſ. 7. *Volo omnes homines eſſe, ſicut meipſum: ſed vnuſquisq́; proprium donum habet ex Deo; alius quidem ſic, alius verò ſic.*

3. Iam illa concluſio tui ſyllogiſmi (*Ergo totius Sacramenti vſurpatio omnibus Eccleſiæ ciuibus præcepta fuit*) quomodo conſiſtit cum eo, quod alibi dicis, Miniſtros Eccleſiæ non debere vſurpare ſacramentum Euchariſtiæ, ſed aliis duntaxat diſtribuere? Si enim, ex tua ſententia, vſurpare Sacramentum non debent; ſanè, vel Eccleſiæ ciues non ſunt; vel ſi ſunt, falſum eſt, quod concludis, omnes Eccleſiæ ciues præcepto teneri ad totius Sacramenti vſurpationem. Sed de hoc iterum, cap. 8.

CAP.

Capvt IV.

An debeamus Chriſtum ſequi, non Eccleſiam?

1. Nos quidem, & Chriſtum ſequi volumus, qui de ſeipſo dixit; *Ego ſum via, veritas & vita:* Et ſimiliter ſponſam eius Eccleſiam, de qua idem dixit; *Qui Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut Ethnicus, & publicanus.* At tu, Balduine, neſcio quo ſpiritu impulſus, aliter ſentis. Ais enim pagin. 92. *Non ſequimur Eccleſiam, ſed Chriſtum.* Perinde, ac ſi dicas; Non ſequimur ſponſam, ſed ſponſum. An neſcis, Chriſtum & Eccleſiam indiſſolubili vinculo coniunctos eſſe? Audi Apoſtolum, Eph. 5. 3. *Relinquet homo patrem & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ; & erunt duo in carne vna. Sacramentum hoc magnum eſt: Ego autem dico, in Chriſto & Eccleſia.* An neſcis, Eccleſiam fundatam eſſe ſupra firmam petram, vt labi non poſſit? An neſcis, firmamentum eſſe veritatis? *In ventre Eccleſiæ*, inquit S. Auguſtinus, *veritas manet.* Quid ergo in mentem tibi venit, vt pa-

vt palàm profiteri auſis, te non ſequi Eccleſiam, ſed Chriſtum? Non potes ſequi Chriſtum, niſi & Eccleſiam ſequaris. Hoc ipſe fatetur, cùm ait; *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.*

2. Planius tecum agam. Vel putas Chriſti Eccleſiam errare poſſe in doctrina, vel non poſſe. Si non poteſt errare, cur eam ſequi non vis? Si poteſt, vel tu in Eccleſia non es, vel ſimiliter cum Eccleſia errare potes. Si errare cum illa potes; profectò, ſicut illam ſequi non audes, ita nec teipſum ſequi debes. Imo, nec Diſcipuli, quos Wittenbergæ inſtruis, ſequi te debent. Quis enim errantem ſequatur?

CAPVT V.

An benedictio Chriſti fuerit ſemper efficax?

1. EGo in mea Diſputatione aſſerui; ſed cum duplici limitatione. 1. quod hoc velim intelligi de ea benedictione, cuius mentio fit in Euangelio. 2. de ea, quæ facta eſt circa panem. Itaq; plena mea aſſertio eſt hæc; omnem Chriſti benedictionem;

ſtionem, quam in Euangelio legitur feciſſe circa panem, fuiſſe efficacem, & alicuius myſterij ſeu miraculi effectricem. Hanc ſic probaui; Chriſtus in Euangelio ter legitur benedixiſſe panem. Primo, in multiplicatione panum & piſcium. Secundo, in vltima cœna. Tertio in Emaus. Et ſemper aliquid myſterij ſeu miraculi operatus eſt. Ergo omnis Chriſti benedictio circa panem, quam in Euangelio legimus, fuit efficax.

2. Contra hanc meam aſſertionem ſic ſcribis, Balduine, pag. 64. *Nulla nos cogit euidens neceſſitas, vt dicamus benedictionem Chriſti ſemper importare aliquid myſterij ſeu miraculi. Nam Marci 10. 16. impoſitis manibus benedixit infantibus ad ſe allatis, nec quicquam ſecutum eſt vel miraculi, vel myſterij. Et benedictio panis ipſi familiaris fuit, non ex peculiari aliquo conſilio, ſed communi illa ratione, qua cibi omnes ſanctificantur per verbum & precationem,* 1. Timoth. 4. 5.

3. Neſcio, an his verbis directè velis me oppugnare; an ſolùm aliquid dicere. Si oppugnare vis, certè non efficis, quod conaris. Nam primò, extra rem adfers

illud de infantibus. Mea enim aſſertio fuit hæc; benedictionem Chriſti *circa panem*, fuiſſe ſemper efficacem. An putas hanc eneruari, ſi opponas, non fuiſſe efficacem *circa infantes?* Ludis Balduine. Et vnde, obſecro, tibi conſtat, circa infantes non fuiſſe efficacem? *quia nihil*, inquis, *miraculi vel myſterij ſecutum eſt.* Audio. Sed quomodo id probas? Legamus Euangelium. *Tunc*, inquit Matthæus, *oblati ſunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret.* Hic primùm aduerte, quo animo parentes obtulerint Chriſto ſuos paruulos. Nempè, vt manus eis imponeret, & oraret. Et quid inde ſperare poterant? Aliquid ſanè. Sciebant enim, non ſolùm antiquos Patriarchas, eximia quædam beneficia largitos eſſe ſuis filiis ac nepotibus, per benedictionem; ſed etiam Chriſtum, qui tunc præſens aderat, præclara miracula, tum attactu manuum, tum oratione, tum aliis externis ſignis, in Iudæa perpetraſſe. Igitur hac freti confidentia, offerebant illi paruulos, vt & illis ſimiliter aliquid doni, ſeu gratiæ impartiretur. Quis autem credat, Chriſtum orando per illis, & ſacratiſſimas

manus

manus imponendo, parentum ſpem eluſiſſe, & nihil peculiare circa paruulos operatum eſſe? Nemo, niſi Balduinus.

4. Iàm, quod addis, *benedictionem panis fuiſſe Chriſto familiarem*; vel generatim accipis de quacunque benedictione, quam Chriſtus adhibuit pani; & ſic iterum extra ſcopum vagaris: vel de ea ſpeciatim, cuius aperta fit mentio in Euangelio; & ſic non rectè loqueris. Nam in Euangelio, non ſæpius, quam ter, inuenio Chriſtum benedixiſſe panem, vt ſuprà notaui. Quod autem quis legitur ter tantum feciſſe, non propriè dicitur fuiſſe illi familiare. Alias neceſſe erit fateri Petro familiarem fuiſſe negationem Chriſti, quia ter Chriſtum negauit. Similiter Paulo familiare fuiſſe, cœdi virgis, & naufragium pati, quia ter virgis cæſus & naufragium paſſus legitur. Quæ omnia abſurda ſunt.

5. Denique, quod annectis, *benedictionem panis*, ex communi conſuetudine, *non ex peculiari aliquo conſilio*, fuiſſe à Chriſto vſurpatam; ſine dubio falſum eſt. Vel

enim loqueris de illa ſola benedictione panis, cuius ſit mentio in Euangelio; vel de omni. Illud prius dici non poteſt, quia certum eſt, triplicem illam benedictionem, cuius ſit mentio in Euangelio, factam eſſe ex peculiari conſilio. Quis enim neget, Chriſtum ex peculiari conſilio benedixiſſe panẽ in ſolitudine, quando aliquot millia hominum ſatiauit? in cœna vltima, quando ſacramentum inſtituit? in Emaus, quando Diſcipulorum oculos aperuit? Hinc colligo, nec poſterius dici poſſe. Non enim poteſt generatim verùm eſſe de omni benedictione, quod ſpeciatim falſum eſt de aliqua: at iam oſtendi falſum eſſe de tripli ci benedictione Euangelica, quod non ſit facta ex peculiari aliquo conſilio: Ergo etiam falſum eſt de benedictione generatim ſumpta.

Capvt VI.

An Paulus in tertio cœlo audiuerit verba inſtitutionis Euchariſtiæ?

1. HOc tu affirmas Balduine, pag. 28. cùm ais; *D. Paulus verba inſtitutionis in ter-*

in tertio cælo repetita & declarata audiuit. Vis hoc dicere, verba inſtitutionis, quæ in vltima cœna coram aliis Apoſtolis primùm prolata ſunt; eadem in tertio coram Paulo, (qui in vltima cœna non fuerat,) repetita eſſe, & ſecundum legitimum ſenſum explicata. Sed vnde hoc habes, mi homo? Scribit quidem Paulus de ſeipſo. 1. Corint. 11. 23. *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis.* Sed non addit, ſe accepiſſe in tertio cælo. Nec veriſimile eſt, triplici de cauſa. Primo, quia quæ audiuit in tertio cælo, erant arcana verba, quæ non licet homini loqui, vt ipſe de ſe fatetur 2. Cor. 12. 4. *Raptus eſt in paradiſum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* At verba inſtitutionis Euchariſtiæ non ſunt arcana, quæ non liceat homini loqui. Ergo verba inſtitutionis Euchariſtiæ, veriſimile eſt, non audiuiſſe in tertio cælo.

2. Sed multo efficacius id conuinco ex his principiis. Primum eſt, quod raptus Pauli in tertium cælum, contigerit multis annis poſt conuerſionem. Nam conuerſio eius (in via prope Damaſcum) facta eſt anno Domini 35. Raptus autem contigit 14. annis ante ſcriptam poſterio-

rem epiſtolam ad Corinthios, vt ipſe fatetur. 2. Corinth. 12. 2. his verbis; *Scio hominem in Chriſto ante annos* 14. *raptum vſque ad tertium cælum*. Porro epiſtola illa ſcripta eſt anno Domini 58. Vnde neceſſe eſt, raptum contigiſſe anno 44. ac proinde inter conuerſionem & raptum, pluſquam octennium interceſſiſſe. Videri poteſt Baronius tomo 1. annalium, Serarius in Paulo, & alii, qui hanc rem diligenter examinarunt. Alterum principium eſt, quod Paulus ſtatim poſt conuerſionem, ceperit Euangelium Chriſti prædicare, vt patet Act. 9. 20. vbi ſtatim poſt conuerſionem, *ingreſſus in Synagogas, prædicabat Ieſum, quoniam hic eſt filius Dei: Et confundebat Iudæos, qui habitabant Damaſci*. Tertium eſt, quod Euangelium Chriſti, quod ſtatim poſt conuerſionem cepit prædicare, non didicerit ab hominibus, ſed ab ipſo Chriſto, vt patet ex illo, ad Galat. 1. 11. *Notum vobis facio Euangelium, quod Euangelizatum eſt à me, quia non ſecundum hominem: neque enim ego ab homine accepi illud, ſed per reuelationem Ieſu Chriſti*. Quartum eſt, quod inſtitutio Baptiſmi, & Euchariſtiæ, pertineat ad Euãgelium Chriſti; ac pro-

ac proinde nemo poſſit perfectè prædicare Euangelium Chriſti, niſi ſufficienter inſtructus ſit de inſtitutione Baptiſmi & Euchariſtiæ. Cum enim ſint Sacramenta nouæ legis, ſeu Euangelii, eorum notitia neceſſaria eſt ad plenam notitiam nouæ legis & Euangelii.

3. Ex his principiis ſic concludo, Paulus ſtatim poſt conuerſionem (quæ octennio præceſſit raptum ipſius ad tertium cælum) miſſus fuit ad prædicandum Chriſti Euangelium, & ſine dubio ſufficienter inſtructus de iis, quæ ad illud munus requirebantur: atqui notitia inſtitutionis Euchariſtiæ requirebatur ad munus prædicandi Euangelium Chriſti: Ergo de illa fuit ſufficienter inſtructus, ſtatim poſt conuerſionem. Ergo in raptu, qui octennio poſt contigit, non didicit verba inſtitutionis, ſed multo ante perſpecta habuit.

4. Hoc ipſum euidenter colligitur ex illo, ad Gal. 1. 15. *Cum autē placuit ei, qui vocauit me per gratiam ſuam, vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in gentibus, continuo nō acquieui carni & ſanguini, neq; veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abij*

ſed abij in Arabiam, & iterum reuerſus ſum Damaſcum. Hic enim tria inſinuantur, quæ ad rem noſtram faciunt. 1. quod in prima conuerſione, quæ contigit in via prope Damaſcum, reuelatus ſit illi filius Dei. 2. quod in eum finem reuelatus ſit, vt euangelizaret eum in gentibus. 3. quod ſtatim profectus ſit in Arabiam, vt præſtaret, quod ipſi iniunctum erat. At cur non potius iuit Ieroſolymam ad Petrum & Iacobum, vt ab iis inſtrueretur, & Iudæis, qui carne & ſanguine coniuncti illi erant, Chriſtum annunciaret? Cauſa in promptu eſt, tum quia maiori inſtructione non indigebat, cum à Chriſto ſufficienter eſſet edoctus; tum, quia Chriſtus non miſerat illum, vt Iudæis, ſed vt gentibus Euangelium annunciaret. Sic enim de illo loquitur ad Ananiam, Act. 9 15. *Vas electionis eſt mihi iſte, vt portet nomen meum coram gentibus.* Et ipſe de ſeipſo, ad Galat. 2. 7. *Creditum eſt mihi Euangelium præputii, ſicut Petro circumciſionis. Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circumciſionis; operatus eſt & mihi inter gentes.*

5. Accedit tertium argumentum; quia alii Apoſtoli, qui vltimæ cœnæ præſentes

inter-

interfuerant, non minus ſciebant verba inſtitutionis Euchariſtiæ, quàm Paulus, qui præſens non interfuit, ſed poſtea audiuit. At ea, quæ in tertio cælo reuelata ſunt Paulo, non erant æquè aliis Apoſtolis perſpecta. Ergo inter ea non ſunt numeranda verba inſtitutionis. Minor probatur, quia Paulus 2. Corinth. 11. & 12. conferens ſe cum aliis Apoſtolis, diſertè ait, in pleriſq; ſe non eſſe illis inferiorem. *Exiſtimo*, inquit, *nihil me minùs feciſſe à magnis Apoſtolis*. In multis etiam ſuperiorem, præſertim in reuelationibus, quæ in tertio cælo, illi acciderunt. At quomodo in iis ſuperior eſſet, ſi de inſtitutione Euchariſtiæ duntaxat, & ſimilibus rebus fuiſſet ibi inſtructus? Hæc pauca habui, Balduine, quæ tibi opponerem. Tu, ſi quid validius occurrit, viciſſim regere, ſi videbitur.

Capvt VII.

An Patres agnouerint Tranſubſtantiationem?

1. TV negas, pag. 65. his verbis; *Quod autem conuerſionis aut mutationis aliquando*

quando meminerunt Patres, non intellexerunt Tranſelementationem, qualis in Papatu doce-tur, ſed mutationem ſacramentalem, qua ele-menta externa (panis & vinum) *à communi & vulgari vſu ad vſum myſticum & ſacramentalem conſecrantur.*

2. Duo hic dicis, vt video. 1. quod Patres, quando loquuntur de mutatione ſeu conuerſione, quæ fit in Euchariſtia, non intelligant talem mutationem, qualis in Papatu docetur. 2. quod intelligant talem, qualis in Lutheraniſmo defenditur. Mutatio autem, quæ in Papatu docetur, conſiſtit in reali & ſubſtantiali conuerſione, qua ſubſtantia ſeu natura panis mutatur in ſubſtantiam ſeu naturam carnis Chriſti. At quæ apud Lutheranos defenditur, in eo ſolum conſiſtit, quod panis, retinens ſubſtantiam & naturam panis, à communi & vulgari vſu transferatur ad vſum myſticum & ſacramentalem; ſicut olim in antiquo Teſtamento, panes propoſitionis, retinebant quidem naturam & ſubſtantiam panis, ſed tamen eorum vſus non permittebatur paſſim omnibus, ſed iis potiſſimum, qui in templo ſeruiebant. Et hoc ſolo, à laicis panibus diſtinguebantur.

3. Vi-

3. Videamus nunc, de qua mutatione loquantur Patres; an de ea quam Lutherani, an potius de ea, quam nos Catholici agnoſcimus & profitemur. Nec difficile erit iudicare, ſi verba, mentem, & ſcopum illorum inſpiciamus. Ac primo loco occurrit Ambroſius, qui de hoc argumento ex profeſſo ſcripſit in libro de his, qui myſteriis initiantur, c. 9. vbi ſic habet, *Forte dicas, aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quod Chriſti corpus accipiam? & hoc nobis adhuc ſupereſt, vt probemus, Quantis igitur vtimur exemplis, vt probemus non hoc eſſe, quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit: maioremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ; quia benedictione etiam ipſa natura mutatur. Virgam tenebat Moyſes, proiecit eam, & facta eſt ſerpens. Rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis et virgæ. Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erũpere. Non erat potus in fluuiis, rurſus ad prophetæ voces cruor ceſſauit fluminũ, aquarũ natura remeauit. Circumcluſus vndiq; erat populus Hebræorũ, hinc Aegyptiis vallatus, inde mari clauſus. Virgam leuauit Moyſes, ſeparauit*

rauit ſe aqua. & in murorum ſpeciem congelà-uit; atq; inter vndas via pedeſtris apparuit. Iordanis retrorſum conuerſus contra naturam in ſui fontis reuertitur exordium. Nonnè claret naturam, vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis curſus eſſe mutatam? Sitiebat populus patrum, tetigit Moyſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, vt aquam vomeret petra, quam non habebat natura? Marath fluuius amariſſimus erat, vt ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubito gratia temperauit. Sub Eliſæo propheta vni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogauit Eliſæum, qui amiſerat ferrum; miſit etiam Eliſæus lignum in aquam, & ferrum natauit, vtiq; & hoc præter naturam factum eſſe agnoſcimus. Grauior eſt enim ferri ſpecies, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris eſſe virtutis gratiam, quàm naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam? Quod ſi tantum humana valuit benedictio, vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipſa conſecratione diuina, vbi verba ipſa domini Saluatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud, quod accipis,

CHRI-

CHRISTI ſermone conficitur. Quod ſi tantum valuit ſermo Eliæ, vt ignem de cælo deponeret, non valebit CHRISTI ſermo, vt ſpecies mutet elementorum? de totius mundi operibus legiſti; Quia ipſe dixit, & facta ſunt; ipſe mandauit, & creata ſunt; ſermo ergo CHRISTI, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non poteſt ea, quæ ſunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus eſt nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Sed quoad argumentis vtimur? ſuis vtamur exemplis, incarnationiſque aſtruamus myſterii veritatem. Nunquid naturæ vſus præceſſit, cum IESVS Dominus ex MARIA naſceretur? ſi ordinem quærimus, viro nupta fœmina generare conſueuit. Liquet igitur, quod præter naturæ ordinem virgo generauit; & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus IESVS partus ex Virgine? vera vtiq; caro CHRISTI, quæ crucifixa, quæ ſepulta eſt; verè ergo carnis illius ſacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus IESVS, Hoc eſt corpus meum: ante benedictionem verborum cæleſtium, alia ſpecies nominatur; poſt conſecrationem, corpus CHRISTI ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur; poſt

conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc eſt, verum eſt; quod os loquitur, mens interna fateatur, quod ſermo ſonat, affectus ſentiat.

4. Ex his verbis Ambroſii colligo duo efficacia argumenta pro Catholicis, contra Lutheranos. Vnum eſt, quod Ambroſius loquatur de mutatione, qua ipſa natura panis mutatur. *Quantis*, inquit, *exemplis vtimur, vt probemus non hoc eſſe, quod natura formauit; quia benedictione* (Sacramentali) *etiam ipſa natura* (panis) *mutatur.* Alterum eſt, quod conetur oſtendere, huiuſmodi mutationem, qua natura panis conuertitur in carnem Chriſti, non eſſe Deo impoſſibilem. Oſtendit autem generatim tripliciter. Primo, quia Deus potuit facere, vt naturæ rerum exiſterent, quæ antea non exiſtebant: Ergo poteſt facere, vt poſtquam iam exiſtunt, natura vnius mutetur in naturam alterius. Secundo, potuit facere, vt virga Moſis mutaretur in ſerpentem, & iterum, ſerpens mutaretur in virgam, ita vt facta fuerit mutatio ſecundum naturam. (Hoc enim ſignificant illa verba; *Vides, bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis, & virgæ.*) Cur non poſſit efficere,

vt na-

vt natura panis mutetur in naturam carnis? Tertio, potuit multa alia facere, quæ ſupra naturam ſunt, vt nimirum aquæ Ægypti mutarentur in ſanguinem: vt aqua amara fieret dulcis: vt ferrum ſecuris nataret ſuper aquam: vt ignis de cęlo deſcenderet: vt Chriſtus naſceretur ex Virgine. Cur non poſſit efficere, vt ſubſtantia panis, ſupra naturam, mutetur in ſubſtantiam carnis?

5. Quid, obſecro, neceſſe erat, Ambroſium vti his argumentis & exemplis, quibus probaret naturas rerum à Deo mutari & transmutari poſſe, ſi nihil aliud voluiſſet oſtendere, quàm fieri à Deo poſſe, vt panis, manente natura panis, à vulgari vſu transferatur ad Sacramentalem, nulla facta mutatione ſubſtantiæ? Nihil profecto. Multo melius hoc oſtendiſſet, exemplo ſumpto à panibus propoſitionis, qui in veteri Teſtamento, ſine vlla naturæ mutatione, à prophano ad ſacrum vſum deputati erant.

6. Cum Ambroſio ſentiunt alii Patres. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi 4. myſtagogica; *Aquam*, inquit, *mutauit in*

vinum in Cana Galileæ ſola voluntate; & non erit dignus, cui credatur, quod vinum in ſanguinem transmutarit? Si enim ad nuptias corporeas inuitatus, ſtupendum miraculum operatus eſt; an non multo magis corpus & ſanguinem ſuum, filiis ſponſi dediſſe illum confitebimur? quare omni cum certitudine, corpus & ſanguinem Chriſti ſumamus: nam ſub ſpecie panis datur tibi corpus, & ſub ſpecie vini datur tibi ſanguis. Et infra; *Qui videtur panis, non eſt panis, etiamſi guſtu ita appareat, ſed corpus Chriſti: & quod videtur vinum, non eſt vinum, etiamſi guſtus id velit, ſed ſanguis Chriſti.* Ex hoc teſtimonio ſumo tria argumẽta. Primum, Sicut Chriſtus in Cana Galileæ mutauit aquam in vinum; ſic in vltima cæna mutauit vinum in ſanguinem. At aqua realiter & ſubſtantialiter mutata eſt in vinum: Ergo etiam vinum realiter & ſubſtantialiter mutatum eſt in ſanguinem. Alterum; Si Chriſtus in nuptiis corporeis, ſtupendo miraculo, conuertit aquam in vinum; magis ſtupendo miraculo, in conuiuio ſpiritali, mutauit vinum & panem in ſanguinem & corpus ſuum. At non eſſet magis ſtupendum miraculum, imo ne miraculum quidem, ſi panem & vinum

non

non aliter mutaſſet, quam ex prophano vſu ad ſacrum transferendo. Quid enim miraculi fuit in panibus propoſitionis? Hactenus nemo agnouit. Tertium; Talis fuit illa conuerſio panis in vltima cæna, vt poſt conuerſionem non amplius eſſet panis, ſed corpus CHRISRI: Ergo neceſſe eſt, naturam panis fuiſſe mutatam. Si enim manſiſſet natura panis, vtique manſiſſet panis. Et ſi manſiſſet panis, quomodo verum eſſet, quod ait Cyrillus; *Qui videtur panis, non eſt panis, ſed corpus Chriſti?*

7. Audiamus & alios. Cyprianus ſermone de cæna Domini; *Panis iſte*, inquit, *non effigie, ſed natura mutatus, Omnipotentia verbi, factus eſt caro.* Quid clarius? Panis, inquit, mutatus eſt. Qua vi & virtute? Omnipotentia verbi. Et quomodo mutatus? Non effigie, ſed natura. Et in quid mutatus? in carnem Chriſti. *Factus eſt*, inquit, caro. Longè hæc diſtant à mutatione, quam Lutherani agnoſcunt: ab illa, inquam, mutatione, qua non aliud fit, quàm quod panis, qui antea communi menſæ ſeruie-

bat, nunc ad ſacram deputatus ſit. Ad hoc enim non requiritur omnipotentia verbi; non mutatio naturæ; non conuerſio in carnem Chriſti.

8. Hilarius lib. 8. de Trinitate; *De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius Domini profeſſione, & fide noſtra verè caro eſt, & verè ſanguis eſt: & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit.* Hic explicat Hilarius terminum illius mutationis, quæ fit in Sacramento Euchariſtiæ. Nec alium agnoſcit, quàm verè carnem, & verè ſanguinem Quod breuiſſimè dixit Gregorius Nyſſenus orat. catechetica capite 37. *Rectè nunc quoque credo, DEI verbo ſanctificatum panem, in DEI verbi corpus tranſmutari.* Et hæc ipſa tranſmutatio eſt, quam nos Catholici profitemur.

9. Pluribus teſtimoniis opus non eſt. Nam ea, quæ adduxi, tam clara & perſpicua ſunt, vt non niſi ab homine pertinaci ac impudente, eludi non poſſint. Nec tu aliter, Balduine, affirmare auſis, ſat ſcio.

CAP.

CAPVT VIII.

An Miniſtri debeant tantum porrigere, non autem ſumere Euchariſtiam?

1. HOc tu aſſeris, Balduine; Et neſcio, an vllus ante te vnquam. Sic enim ſcribis pag. 261. *Miniſtrantes iubentur facere, quod CHRISTVS fecit. CHRISTVS autem non edit conſecratum panem (hoc enim apud nullum Euangeliſtam legitur) ſed diſtribuit panem & calicem omnibus ſuis communicantibus. Idem ergo & Diſcipuli facere iubentur; nimirum non edere panem conſecratum, & bibere de calice benedicto, ſed aliis vtranque ſpeciem communicare.*

2. Verè dictum eſt, nihil eſſe tam abſurdum, quod non inueniat authorem. An non abſurdum eſt aſſerere, Apoſtolos, & alios Miniſtros, Apoſtolorum ſucceſſores, iuſſos eſſe à Chriſto non ſumere Euchariſtiam, ſed aliis duntaxat miniſtrare? Et tu tamen hoc aſſeris. Sed

& illud verè dictum eſt, oportere mendacem ſui memorem eſſe. Hic peccaſti, Balduine. Nam pag. 274. nihil de tuo mendacio cogitans, teipſum mendacii arguis, cùm ais; *Scimus vtiq́ue, Apoſtolis multa eſſe dicta, præſertim quæ munus ipſorum concernunt, quæ ad alios applicari non poſſunt. Interea tamen, & hoc verum eſt, vnam eſſe apud DEVM rationem ſalutis ac iuſtificationis noſtræ, eadem etiam media atque organa, eundem modum, tam quoad Apoſtolos, quàm quoad fideles. Idcirco, quemadmodum omnibus vigilantia atque cura opus eſt, ne à Diabolo circumuenti, gratia DEI, fide & ſalute excidant; ita omnibus æquè iiſdem mediis opus eſt, quibus in fide confirmari, in pugna contra Diabolum animari, & ad ſalutem conſeruari queant: inter quæ media non poſtremum eſt Euchariſtiæ ſacramentum. Quam ob cauſam non malè dictum illud,* Quod vobis dico, omnibus dico, *ad negotium ſacramenti accommodatur.*

3. Quomodo poteras apertius teipſum iugulare? Antea ſic ratiocinabaris; Apoſtoli & alii Miniſtri iubentur

facere,

facere, quod Chriſtus fecit: At Chriſtus non ſumpſit Euchariſtiam, ſed tantum aliis porrexit: Ergo Apoſtoli & alij Miniſtri iubentur non ſumere Euchariſtiam, ſed aliis duntaxat porrigere. Hic autem, tui planè immemor, ſic concludis; Media ſalutis ſunt omnibus æquè neceſſària, tam Apoſtolis, quam aliis: atqui inter media ſalutis, præcipuum eſt Sacramentum Euchariſtiæ: Ergo Sacramentum Euchariſtiæ omnibus, tam Apoſtolis, quàm aliis, æquè neceſſarium eſt. Quomodo hæc cõcluſio cohæret cum priori? Hic colligis, ſacramentum Euchariſtiæ omnibus æquè neceſſarium eſſe, etiam Apoſtolis & Miniſtris. Ibi contra, Apoſtolos & Miniſtros, iuſſu Chriſti, arceri à perceptione Euchariſtiæ. Abi cum tuis ineptiis.

Capvt IX.

An Chriſtus porrexerit Euchariſtiam ante, an poſt lotionem pedum?

1. Hic etiam noui aliquid ſectatus es. Forte, vt verè ſectarius haberi poſſis. Sic

ſis. Sic enim habes pag. 309. *Scribit* Becanus, *Chriſtum diſtribuiſſe Euchariſtiam, lotis prius pedibus, quod falſum eſt: alias ſequeretur, Iudam Iſchariotem non interfuiſſe ſacræ cœnæ, quia poſt lotionem pedum, accepta offa, egreſſus ſcribitur, Ioannis 13. Diuus Lucas autem teſtatur, cùm Chriſtus ſacram cœnam inſtituit, manum proditoris ſui cum ipſo fuiſſe in menſa.*

2. Ergo ex tua ſententia, Chriſtus lauit pedes Apoſtolorum poſt cænam Euchariſticam; quod ſic probas; Iudas interfuit cœnæ Euchariſticæ: At non interfuiſſet, ſi celebrata eſſet poſt lotionem pedum, quia poſt lotionem, accepta offa, egreſſus eſt. Miror tuam ſubtilitatem. Demus hoc, Iudam interfuiſſe. Demus etiam, poſt lotionem pedum, accepta offa, (vt tu loqueris) egreſſum eſſe. An hinc ſequitur, ſtatim poſt lotionem, nulla mora interpoſita, egreſſum eſſe? Neque tu affirmare hoc auſis. Nam ſi inter lotionem pedum, & egreſſum Iudæ, nihil moræ fuiſſet interpoſitum; quomodo offam accepiſſet poſt lotionem, ante egreſſum? Aut, ſi tantum erat temporis inter-

interiectum, vt offam ſumeret; cur non etiam, vt Euchariſtiam ſumeret?

3. Sed clarius tecum agam. In vltima illa cœna, de qua agimus, multa contigerunt. 1. facta eſt cœna legalis, in qua agnus Paſchalis comeſtus eſt. 2. cœna communis, in qua vſitati cibi appoſiti. 3. cœna Euchariſtica, in qua corpus & ſanguis Chriſti porrectus. 4. lotio pedum. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti, quæ apud Ioannem deſcribitur. Nunc quæſtio eſt, quo ordine hæc omnia geſta ſint? quam video à doctiſſimis viris diligentiſſimè excuſſam eſſe. Sunt autem duæ potiſſimum ſententiæ. Vna ſtatuit hunc ordinem, vt 1. loco fuerit cœna legalis. 2. lotio pedum. 3. inſtitutio Sacramenti. 4. cœna communis, in qua Chriſtus dedit Iudæ buccellam panis. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti. Altera hunc ſtatuit, vt 1. fuerit cœna legalis. 2. cœna communis. 3. lotio pedum. 4. inſtitutio Sacramenti. 5. diſceſſio Iudæ. 6. concio Chriſti. Vtraque vt magnos authores, ita magna argumenta habet. Nolim ego hic de toto ordine diſputare: ſolùm de lo-

de lotione & inſtitutione Euchariſtiæ inter nos contentio eſt. Et quidem ſi alterutram illarum ſententiarum ſequamur, res ſalua eſt. Ambæ enim lotionem pedum prius factam, ac deinde ſacramentum inſtitutum eſſe, confirmant. Quod & ego ſentio, Balduine. Igitur ex hac parte, melior mea, quàm tua conditio eſt.

4. Deinde, ſi relicta authoritate (quæ tamẽ magni ponderis apud homines cordatos eſſe debet) vi argumentorum agamus, facile puto me euicturum. Tibi vnicum argumentum eſt; in quo vis nulla, vt paulo ante oſtendi. Hæc mea ſunt. Primum; Chriſtus lauit pedes Diſcipulorum ſuorum, non modo vt exemplum humilitatis eis præberet; ſed etiam, vt ſignificaret, mundos eſſe oportere, qui corpus & ſanguinem ſuum accepturi eſſent. Hæc autem munditia requiritur ante ſumptionem Euchariſtiæ: Ergo lotio pedum non eſt ſecuta Euchariſtiam. Huc ſpectat illud Apoſtoli, 1. Corinth. 11. 28. *Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini.* q. d. antequam acce-

ditis

ditis ad Euchariſtiam, excutite & mundate conſcientiam veſtram, vt puri ac loti accedatis. Alioqui ſi immundi ac indigni acceditis, ſicut Iudas fecit; iudicium vobis manducatis & bibitis.

5. Alterum; Ex Euangelio Ioannis conſtat, Chriſtum ſeruaſſe hunc ordinem. 1. ſurrexiſſe à cœna. 2. lauiſſe pedes. 3. iterum recubuiſſe. 4. dixiſſe Apoſtolis; *Vnus ex vobis tradet me.* Sic enim ſcribit Ioannes; *Surgit à cœna, & ponit veſtimenta ſua, & cum accepiſſet linteum, præcinxit ſe, & cœpit lauare pedes Diſcipulorum.* Et infrà. *Poſtquam ergo lauit pedes eorum, & accepit veſtimenta ſua, cùm recubuiſſet, dixit eis; Amen amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.* Hinc ergo conſtat, Chriſtum poſt lotionem pedum, iterum accubuiſſe cum duodecim Apoſtolis, & dixiſſe, *Vnus ex vobis tradet me.* Ex quo dupliciter te oppugno, Balduine. Primò, ſi poſt lotionem pedum, iterum accubuit, & dixit illa verba; ergo Iudas poſt lotionem pedum non ſtatim egreſſus eſt, vt tu putas: ſed cum aliis aſſedit menſæ. Potuit ergò interea ſumere Euchariſtiam. Secundò, hæc verba, *Vnus ex vobis tradet me*, prolata ſunt poſt lotionem pedum,

teſte

teſte Ioanne: & ex aliis Euangeliſtis conſtat, prolata eſſe ante cœnam Euchariſticam. Cùm ergo Ioannes & alij Euangeliſtæ non ſint ſibi contrarij, neceſſe eſt, cœnam Euchariſticam fuiſſe poſteriorem lotione pedum. Matthæus cap. 26 20. ſic habet; *Veſpere autem facto, diſcumbebat cum 12. Diſcipulis ſuis. Et edentibus illis dixit; Amen dico vobis, quia vnus veſtrum me traditurus eſt. Et contriſtati valdè, ceperunt ſinguli dicere, Nunquid ego ſum Domine? At ipſe reſpondens ait; Qui intingit mecum manum in paropſide, hic me tradet. Reſpondens autem Iudas, qui tradidit eum, dixit; Nunquid ego ſum Rabbi? Ait illi, tu dixiſti. Cœnantibus autem illis, accepit Ieſus panem, & benedixit ac fregit, deditq́; diſcipulis ſuis, & ait: Accipite & comedite: Hoc eſt corpus meum, &c.* Aduerte hic Balduine. Poſt verba illa, *Vnus ex vobis me tradet*, ſequitur inſtitutio Sacramenti. Quod etiam habent Marcus & Lucas. Si ergo verba illa, ſecundum tres Euangeliſtas, prolata ſunt ante cœnam Euchariſticam; & ſecundum Ioannem, poſt lotionem pedum: quis non clarè videt, lotionem pedum priorem fuiſſe cœna Euchariſtica? Si

iam

iam mecum ſentis, gaudeo: ſin minus, firmioribus argumentis inſtructus ſis, neceſſe eſt.

Capvt X.

An hoc Sacramento non tântum anima, ſed & corpus reficiatur?

1. DIxeram in mea Diſputatione, hoc cibo Euchariſtico refici ac nutriri animam; ſicut cibo corporali reficitur ac nutritur corpus. Hoc tu reprehendis, tanquam malè à me poſitum: Et affirmas, non modo animam, ſed etiam corpus refici ac nutriri hoc Sacramento. Sic enim habes pag. 202. *Quod ſoli animæ ſpiritualem refectionem tribuere videris, id verò falſum eſt. Nam mens inſtituentis fuit, vt & caro & anima reficiatur hoc ſacramento.* Et infrà; *Quemadmodum baptiſmus ſanctificationem totius hominis, corporis ac animæ præſtat: ita & cœna Domini, corporis ac animæ alimentum eſt. Ex quo fundamento Irenæus corporibus reſurrectionem à mortuis promittit, &c.*

2. Sed

2. Sed primùm, immerito me reprehendis. Dixi quidem, animam nutriri hoc ſacramento: non tamen dixi, ſolam animam nutriri. Hoc tu mihi affingis. Deinde, teipſum iugulas. Nam ſicut hic aſſeris, & carnem & animam paſci hoc Sacramento; ita paulò poſt contrarium ſcribis ex Hieronymo, pag. 278. his verbis: *Eſt enim eſca animæ, non corporis.* Poſtremo, repugnas tuis principiis. Nam vos Lutherani docetis,[a] ſacramenta non alio fine eſſe à Chriſto inſtituta, niſi excitandæ & alendæ fidei cauſa. At quid hoc ad nutriendum corpus?

3. Vt clarius te intelligam: quid obſecro eſt in ſacramento, quod carnem reficit? an corpus & ſanguis Chriſti, prout habent præſentiã naturalem, quam tu agnoſcis? At ſic immortalia & alterationis incapacia ſunt, vt nutrimenti corporalis loco eſſe non poſſint. An prout habent præſentiam ſacramentalem? At ſic fidei duntaxat alendæ, vt vos dicitis, ex Chriſti inſtitutione deſeruiunt. An potius panis & vinum, quæ ex veſtra ſententia, manent cum corpore & ſanguine Chriſti? At panis & vinum habent vim reficiendi corpus

ex na-

ex natura ſua, non autem ex inſtitutione Chriſti. At tu aſſeris, *mentem inſtituentis fuiſſe, vt caro reficiatur hoc ſacramento.* Porro, quid ego de hac re ſentiam, in ſcholaſticis prælectionibus ſignificatum eſt. Hic tuam contradictionem breuiter attigiſſe ſufficiat.

Capvt II.

An abſtemij poßint ſub vna ſpecie communicare?

1. NOn damnas ſententiam Brentii, qui id affirmat. Addis tamen conſultius eſſe, vt integrè abſtineant ab vtraque ſpecie, quam vt vnam ſine alia vſurpent; eo quod totum fructum Euchariſtiæ poſſint percipere ſola fide, ſine externa ſuſceptione Sacramenti. Sic enim ſcribis pag. 231. *Brentius abſtemijs vnam ſpeciem concedit. Sed conſilium hoc eſt, non præceptum.* Et infrà, pag. 232. *Quidquid autem ſit de conſilio D. Brentij; optimum conſilium eſt B. Lutheri, ſatius eſſe, abſtemios prorſus abſtinere à ſacra cœna, quàm vna ſaltem*

ſpecie vti. Interim tamen ſalutari fructu ſacramenti non carent, quo per fidem potiri poſſunt, etiam extra vſum Sacramenti. Conſolentur ſe baptiſmo ſuo, qui eſt ſtipulatio bonæ conſcientiæ cum Deo.

2. Hic primùm conſentis cum Brentio, abſtemios poſſe ſub vna ſpecie communicare. Nunc velim ſoluas mihi hoc dilemma: Vel iure diuino prohibitum eſt communicare ſub vna ſpecie, vel non eſt. Si prohibitum eſt, cur permittitur abſtemiis? Si non eſt, cur reliquis negatur? Aut ſanè illud: Vſurpatio vnius ſpeciei ſine altera, vel eſt reuera ſacrilegium & mutilatio ſacramenti, vel non eſt. Si eſt, cur permittitur abſtemiis? ſi non eſt, cur negatur aliis?

3. Præfers tamen conſilium Lutheri, vt abſtemii integrè abſtineant. Cauſam addis, quia poſſunt per fidem potiri fructu Sacramenti. Porro fructus huius Sacramenti, ſecundum te, duplex eſt: alter, augere fidem; alter nutrire corpus. Si ergo abſtemii ſine ſacramento poſſunt vtrumque fructum percipere per fidem: neceſſe eſt fidem ipſorum, quam habent, præſta-

præſtare hunc duplicem effectum. 1. vt augeat ſeipſam. 2. vt nutriat corpus. At vbi docet hoc Scriptura? aut vnde habes hanc doctrinam? Deinde, ſi ita eſt, quæ poteſt eſſe neceſſitas huius Sacramenti? Cæteri fideles non ſunt deterioris conditionis, quàm abſtemii. Si ergo abſtemii ſine ſacramento poſſunt omnia habere, quæ alii per Sacramentum habent; quid opus eſt vſurpare Sacramentum? Et ſi abſtemii *conſolantur ſe baptiſmo ſuo, qui eſt ſtipulatio bonæ conſcientiæ cum Deo*; cur non alii eodem modo ſe conſolentur? aut quid vlterius quærunt, præter *ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum Deo?*

4. Hic reuocas mihi in mentem, quod ſupra ad initium notaui. Hoc, inquam, quod ſolitus ſis, cum argumentis Catholicorum vrgeri te putas, prouocare ad conſcientias tenerorum: & identidem illud occinere; *Sine vtraque ſpecie, non ſatisfit tenerorum conſcientijs.* Quomodo, mi Balduine, non ſatisfit? an non dixiſti iam, baptiſmum eſſe ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum Deo? Solum baptiſmum ſufficere ad conſolandas & tranquil-

landas coram DEO conſcientias? Si ſufficit, quid opus eſt vtraque ſpecie? aut quis ſcrupulus conſcientiis reliquus eſſe poteſt, ſi per baptiſmum, ſtipulationem bonæ conſcientiæ cum DEO nactus es? Collige te melius.

Epilogus.

HÆc habui Balduine, quæ breuiter ac amicè, non tam diſceptare, quàm conferre tecum volui per epiſtolam. Accipies, opinor, in bonam partem: & non mea ſponte, ſed tuo potius impulſu, factum à me eſſe, interpretaberis. Egiſſem fortè prolixius; ſed quod initio monui, temporis anguſtia non patitur. Vix biduum abſumus à Nundinis; & iam properat Typographus ad mercatum. Et probè tibi conſcius es, libellum tuum (cui reſpondeo) vix lucem aſpexiſſe, & certè iam primum ad haſce Nundinas proditurum. Igitur aut feſtinandum mihi fuit, aut reſponſio differenda. Hoc nolui, illud arripui. Quod autem in hac ipſa feſtinatione, parcius forte, quàm argumenti ratio poſtulabat, de communione ſub vtraque

que ſpecie diſſeruerim, minimè mirum eſt. Nam quæ alias à me de hoc argumento diſputata ſunt, non videntur tuis Notis magnoperè labefactata eſſe, ac proinde noua defenſione non egent. Vnum ſupereſt, Balduine. Aegrè tuliſti (vt colligo ex tuo libello) quod in mea Diſputatione, Lutheranos cum Caluiniſtis coniunxerim, quaſi indignum ac probroſum ſit, bonos viros inter improbos annumerari. Fateor me id feciſſe. Nego, eo conſilio feciſſe, quo tu interpretaris, quaſi ſub exoſo, *vt tu loqueris*, Caluiniſtarum nomine *Lutheranos diffamare conatus ſim. Non ita eſt. Ideo feci, quia in hoc puncto de communione ſub vtraque ſpecie, conſpirant Lutherani cum Caluiniſtis. Alias, non eram ſanè facturus. Scio enim, & iam palam orbi Chriſtiano notum eſt, vos extremè deteſtari Caluiniſtas. Et cum ita ſit, Balduine, cur illis prætermiſſis, me laceſſere voluiſti? Si animus pugnandi tibi eſt, eos expugna, ſi potes. Et certè potes, ſi vis. Monſtroſa illorum dogmata ſunt, qua debellare, non magni laris ſit. In eo certamine deinceps te exerce. Si tamen nolis, & mihi moleſtus eſſe pergas (quod tibi integrum relinquo) à me viciſſim plagam expectare oportebit. Vale mi Balduine, & ad*

verita-

veritatis ſemitam regredere: quod tibi, tametſi erroribus anticipatis implicitus ſis, difficile futurum non exiſtimo, ſi diuinæ gratiæ opem ac ſubſidium ſedulo imploraueris. Moguntiæ, ex Archiepiſcopali Collegio noſtro, 2. Aprilis, anno

1610.

F I N I S.